

Ю. Д. Кунєв,

доктор юридичних наук, професор

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5952-2052>

ПРЕДМЕТ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА: СЬОГОДЕННЯ І МАЙБУТНЄ

Державний університет «Київський авіаційний інститут»

проспект Любомира Гузара, 1, 03058, Київ, Україна

E-mail: kunev@ukr.net

Мета статті полягає у формуванні теоретичних основ визначення та дослідження об'єкту та предмету правового регулювання адміністративного права. **Методи дослідження:** комплексний підхід до створення теоретичної картини об'єкта та предметів та про знання, що їх описують і зображують; порівняльно-правового та доктринального пізнання адміністративного законодавства, а також метод узагальнення та моделювання нових теоретичних знань адміністративного права. **Результати:** визначені предмети адміністративного права як різновиди адміністративної діяльності. Обґрунтовано, що сучасні наукові підходи до дослідження адміністративної діяльності полягають у застосуванні системодіяльнісної методології, яка дозволяє створювати достовірні моделі різновидів адміністративної діяльності й відповідні моделі правових норм адміністративного законодавства. **Обговорення:** аргументується положення, що підходи, окреслені в статті, є актуальними і перспективними для розв'язання основних проблем адміністративного права і законодавства та для розвитку: наукових досліджень; моделей норм адміністративного законодавства; системи адміністративного права; правового регулювання усієї адміністративної діяльності за стандартами адміністративної процедури; навчального матеріалу підручників.

Ключові слова: адміністративне право; публічна адміністрація; предмет адміністративного права; адміністративна діяльність; адміністративне законодавство; теорія адміністративного права; методологія дослідження права; публічно-адміністративна діяльність.

Постановка проблеми та її актуальність.

Адміністративне право України знаходиться на стадії переходу від управлінського (радянського) права до «традиційного» адміністративного права [1]. Суттєві відмінності стадій розвитку системи адміністративного права вже визначені на практичному та теоретичному рівнях [2]. Однією з причин проблем розвитку адміністративного права визнаються підстави і причини, пов'язані з формулюванням предмету правового регулювання, яке пов'язане з наявністю проблем практичного плану.

Проблеми, які існують в адміністративному законодавстві, в працях науковців безпосередньо не пов'язуються із проблемами формування теоретико-методологічного підґрунтя адміністративного права. Вирішити проблеми наукових підстав можна, використовуючи нові наукові підходи до визначення основ теорії та сформулювавши проблеми таким чином, щоб шляхи їх розв'язання були, можливо не простими, але достатньо очевидними. Таке завдання завжди ставиться перед наукою взагалі та галузеву наукою, зокрема.

Аналіз досліджень і публікацій з проблеми. Значна кількість наукових праць українських науковців висвітлює питання визначення предмета адміністративного права. Науковці підкреслюють те, що адміністративне право і законодавство потребують значних змін, без вказівки на наукові підстави змін, які сприятимуть розвитку адміністративного законодавства і діяльності.

В Україні почалися зміни у поданні навчального матеріалу, опосередковано пов'язані із визначенням предмету адміністративного права, зокрема у підручнику «Загальне адміністративне право України» [3] зроблено невеличкий крок вперед, де основою подання матеріалу, на який спрямовано регулятивний вплив норм адміністративного права, є «Розділ 4. Інструменти діяльності публічної адміністрації». Аналогічним можна вважати матеріал підручника «Адміністративне право України» [4] – «Розділ V. Інструменти публічного адміністрування». У цих підручниках відносини вже не є основою для викладення навчального матеріалу. Але на теоретичному рівні такий підхід можна вважати кроком С, який був зроблений без кроків А і В, без бази і основи, які повинні спиратися на предмет правового регулювання та методологію створення правових моделей адміністративної діяльності.

Дещо інша точка зору є у закордонних науковців. Яскравим прикладом відмінності загального підходу до адміністративного права є праці французьких науковців Ксав'є Орі та Марі-Жоель Редор-Фішо, які прямо зазначають, що: «Адміністративне право: право адміністративної діяльності. Адміністративне право розвивається разом з адміністративною діяльністю» [5]. Прикладом є також монографія Шмідта-Ассманна, який основою правового регулювання адміністративного права подає: «публічно-адміністративну діяльність» і «систему діяльності органів публічної адміністрації» [6].

Стаття є логічним продовженням оприлюднення результатів дослідження предмету адміністративного права, поданого в наукових роботах: «Предмет адміністративного права: стан та проблеми дослідження» [2];

«Адміністративна діяльність»: сутність, зміст і значення в предметі адміністративного права» [7].

Метою статті є формування теоретичних основ визначення та дослідження об'єкту і предмету правового регулювання адміністративного права, які сприятимуть розвитку адміністративного права і законодавства на сьогодні та на майбутнє.

Виклад основного матеріалу дослідження. З'ясовуючи питання предмету адміністративного права, ми фактично з'ясовуємо предмет правового регулювання адміністративного права, відповідаючи на питання: що ми регулюємо нормами адміністративного права?

«Поділ системи права на галузі ґрунтується на певних критеріях. Такими критеріями є предмет (матеріальний критерій) і метод (юридичний критерій) правового регулювання.

Відмежування предмета правового регулювання однієї галузі від іншої здійснюється на основі виявлення якісної однорідності складових його елементів: суб'єктів, об'єктів, змісту, динамічних чинників» [8, с. 240–242].

О.Ф. Скакун з одного боку зазначає: «Галузь права – відносно самостійна сукупність юридичних норм, яка регулює якісно однорідну сферу (рід) суспільних відносин специфічним методом правового регулювання», визначаючи предметом «суспільні відносини». З іншого боку, коли потрібно більш детально подати відмінності предметів галузей, вона наводить відмінності складових діяльності [8, с. 240–242].

Щодо дуже поширеного в наукових колах визнання об'єктом теорії права суспільних відносин зазначимо, що «відносини є гіпотетичними конструкціями (тобто їх наявність передбачається, але не піддається об'єктивним спостереженням), концепція відносин виникла як результат спроб осмислення регулярностей, які спостерігаються у поведінці індивіда» [9].

Адміністративні відносини теж становлять предмет регулювання адміністративного права, які вказують лише на права і обов'язки суб'єктів взаємодії в адміністративній діяльності, які кількісно можна виміряти трьома категоріями: більше, менше або порівну. «Адміністративно-правові відносини – це вре-

гульовані нормами адміністративного права суспільні відносини, в яких їх сторони (суб'єкти) взаємопов'язані й взаємодіють шляхом здійснення суб'єктивних прав і обов'язків, встановлених і гарантованих відповідними адміністративно-правовими нормами» [10, с. 178].

Для визначення предмету правового регулювання галузі сучасного адміністративного права важливо означити адміністративну сферу за ознаками більш високого рівня, ніж суспільні відносини.

Л.В. Коваль зазначав, що адміністративно-правові норми, по-перше, спрямовано на організацію функціонування адміністрації, на виконавчо-розпорядчу діяльність (якщо ширше, – на адміністративну діяльність) [11]. «Адміністративне право – галузь права, що регулює повноваження та функції адміністративних органів. Осн. завданням А. п. є регулювання застосування влади виконав. органами. Поширюється також на недерж. адміністрування.

Істотне значення має поділ адм.-правових норм на такі, що регулюють (запроваджують) організац.-управлін. відносини, і норми правоохоронні, заборон. типу, що захищають норми-регулятори від правопорушень (деліктне А. п.). Виділяють також норми матеріал. права, що визначають мету, зміст правової поведінки, дії, детермінованої правом, статус, компетенцію, зміст владних повноважень і санкцій, та норми процесуальні, що визначають форми, методи, процедури, строки реалізації приписів матеріал. права. Слід згадати й норми-принципи, норми-визначення, що формулюють вихідні положення, засади виконавчо-розпорядчої і правоохорон. діяльності та конструюються як результат взаємодії й узагальнення політ., екон., організац., правотворчих зусиль. Правовими засобами управління можуть бути й фінансово-, цивільно-правові норми, закони про працю тощо» [12].

Французькі науковці Ксав'є Орі та Марі-Жоель Редор-Фішо в роботі «Вступ до адміністративного права» зазначають, що: «Адміністративне право: право адміністративної діяльності. Адміністративне право розвивається разом з адміністративною діяль-

ністю. Як і будь-яка галузь права, адміністративне право розвивається разом із зміною діяльності, яку воно організовує, чи то відповідно до її цілей – загальних інтересів (1) – чи відповідно до суб'єктів, які її здійснюють – включаючи участь приватних осіб (2)» [5].

Адміністративна діяльність, окрім того, що вона є реальним правовим явищем, ще має інтегративну особливість поєднувати багато ознак, якими зазвичай означають адміністративну сферу правового регулювання: «публічна адміністрація», «адміністративна процедура», «публічне адміністрування», «відносини адміністративних зобов'язань», «регулятивна діяльність публічної адміністрації», «правоохоронна діяльність публічної адміністрації», «адміністративно-правові зв'язки між державою і громадянином», «оскарження діяльності публічної адміністрації», «адміністративне судочинство» тощо. Більш детально дивись ««Адміністративна діяльність»: сутність, зміст і значення в предметі адміністративного права» [7].

Основними ознаками адміністративно-правової сфери є адміністративна діяльність і адміністративне право. Тоді можна стверджувати, що адміністративна діяльність, як складне і системне державно-правове явище, і є загальним об'єктом правового регулювання нормами адміністративного права.

Розглянемо наслідки такого твердження.

Комплексним предметом наукового пізнання у адміністративній сфері є теорія і практика правової організації адміністративної діяльності. Поняття «правова організація діяльності» наведено в роботі «Правова організація діяльності митної служби України: теоретичні та методологічні основи» [13].

Предметом галузі адміністративного права є норми адміністративного законодавства, які регулюють адміністративну діяльність.

Питання виокремлення предметів правового регулювання нормами адміністративного права полягають у виокремленні із загального об'єкта – адміністративної діяльності – її різновидів, які мають як загальні риси, так і спеціальні риси різновиду та особливості правового регулювання нормами адміністративного права.

Підхід визначення предметів правового регулювання нормами адміністративного права у вигляді різновидів адміністративної діяльності є тотожним і поширеним під час опису різновидів юридичного та адміністративного процесу, які фактично аналогічні різновидам адміністративної діяльності.

Залежно від змісту правової діяльності та її різновидів, виділяють відповідні різновиди юридичного процесу. Так В.Н. Баландин і А.А. Павлушина виділяють такі види юридичного процесу:

1. Правотворчий юридичний процес:

а) підпроцеси залежно від процедури прийняття того чи іншого законодавчого акту; б) підпроцеси залежно від суб'єкта правотворчості.

2. Правозастосовчий юридичний процес:

а) юрисдикційний правозастосовчий процес (юрисдикційні провадження): кримінальний; цивільний; арбітражний (господарський); конституційний; адміністративний (щодо притягнення до адміністративної відповідальності) процеси; б) неюрисдикційний правозастосовчий процес (неюрисдикційні процедури): тлумачення Конституції і законів; установчий (реєстраційний); ліцензійний; контрольний і наглядовий процеси тощо.

3. *Приватний юридичний процес* – юридичний процес може мати «приватний» характер не тільки за «сферою дії», але й за джерелом регулювання, джерелом права [14].

С.Г. Стеценко вважає, що адміністративний процес поділяють на три складових: 1) адміністративно-управлінський процес, в рамках якого здійснюється виконавчо-розпорядча діяльність органів публічної адміністрації; 2) адміністративно-юрисдикційний процес, в рамках якого здійснюється розгляд справ про адміністративні правопорушення та застосування заходів адміністративного примусу; 3) адміністративно-судовий процес, в рамках якого здійснюється розгляд публічно-правових спорів в адміністративних судах [15, с. 259].

О.В. Кузьменко виділяє три види адміністративних проваджень в системі адміністративного процесу:

1) адміністративно-процедурні;

2) адміністративно-деліктні; 3) адміністративно-судочинські [16, с. 40].

У різних авторів існують певні відмінності у назві різновидів адміністративного процесу (проваджень), але сутнісне – це різновиди адміністративної діяльності (адміністративно-правової діяльності).

Тоді потрібно відповісти на запитання: навіщо змінювати визначення предмета адміністративного права із «суспільних відносин за напрямками адміністративно-правової діяльності» на «адміністративно-правову діяльність»? Відповідь достатньо очевидна: «Щодо необхідності первинності «людиноцентристської» ідеології позицій реформування української державності та правової політики, необхідність яких відзначають у своїх працях провідні правознавці України, пропонуючи нову парадигму розвитку права і правової політики, де людська особистість розглядається головним, визначальним елементом соціальної системи, зауважу, що демократичними повинні бути моделі діяльності (зокрема, управлінської й правової – її цілеспрямованість та механізми цілереалізації), а не лише окремі норми, абстрактні положення або презумпції, за якими приховуються суб'єкти законотворчості та державного управління, оголошуючи свою діяльність демократичною, спираючись на політичні гасла, а не на моделі діяльності» [9]. Шлях від суспільних відносин до правових моделей адміністративної діяльності геть не очевидний¹.

Окрім того, важливою підставою визнання предметом адміністративного права адміністративної діяльності є системність уявлення діяльності. З огляду на системо-діяльнісний підхід наукового пізнання, елементи діяльності подають як: суб'єкти, вхідний матеріал, вихідна матерія, мета, завдання, функції, принципи, методи, засоби, способи, продукт, процесна складова [13].

Сутнісно адміністративна діяльність є загальним предметом правового регулювання адміністративного права, який поєднує в єдине

¹ Див. радянську правову систему, яка будувалася й існувала за підходом правового регулювання суспільних відносин.

ціле усі складові, як матеріальні та процесні елементи адміністративної діяльності, які вказують на єдність системи адміністративного права та доцільність виокремлення підсистем матеріального і формального адміністративного права [17]. Це призведе до відмови у виокремленні адміністративно-процесуального права та множинності уявлень різновидів адміністративного процесу, існування яких стане непотрібне.

Перелічимо напрямки адміністративної діяльності, які й є предметами правового регулювання адміністративного права.

«І. Діяльності органів публічної влади й інших суб'єктів, які взаємодіють з ними або підпадають під регулювання їх діяльності адміністративно-правовими нормами щодо організації діяльності об'єктів сфери зовнішньої взаємодії (вплив: переконання і примус; послуги, координація, надання дозволів, захист, охорона тощо) або *зовнішня адміністративно-правова діяльність*. Таку діяльність за змістом вважають *кооперованою діяльністю двох суб'єктів правової взаємодії, які виконують власні зобов'язання (умови та формальності)* визначені в нормах права, спрямовані на справедливий розгляд і забезпечення державних та приватних інтересів шляхом підготовки, прийняття та реалізації адміністративних актів у сфері публічного управління. Кооперована діяльність суб'єктів правової взаємодії у сфері адміністративно-правового регулювання отримала назву: *публічно-адміністративна діяльність*».

Публічно-адміністративна діяльність — це діяльність, основною метою якої є розмежування зон функціонування суб'єктів приватного і публічного права або захисту приватної діяльності від зловживань з боку публічної адміністрації.

Публічно-адміністративну діяльність поділяють на *юрисдикційну та неюрисдикційну*.

Неюрисдикційна публічно-адміністративна діяльність пов'язана із реалізацією регулятивної функції держави, яка поділяється на такі:

1) публічно-публічну — із взаємодії суб'єктів публічного права з питань організації неюрисдикційної діяльності: делегованого розпоряд-

ництва, прийняття нормативно-правових актів тощо;

2) публічно-приватну, безпосередньої взаємодії публічної адміністрації з суб'єктами, які здійснюють свою діяльність в сфері приватного права, та залежно від предмету взаємодії, закінчується прийняттям рішення й індивідуального правозастосовчого акта або наданням соціальних послуг та здійсненням консультацій.

В уявленні і поданні неюрисдикційної публічно-адміністративної діяльності важливим є зміна аспекту розгляду такої діяльності з превалювання дій публічної адміністрації на превалювання дій суб'єкта приватного права з подолання «адміністративного бар'єру» на шляху реалізації власного права або інтересу.

Юрисдикційна публічно-адміністративна діяльність пов'язана із реалізацією охоронної функції держави, спрямована на здійснення органами публічної влади захисту права від та у разі його порушення, яка поділяється на такі:

1) діяльність безпосередньої взаємодії між органами, уповноваженими здійснювати охорону права з особами, яких це стосується з питань здійснення правоохоронних функцій держави з: *припинення, розслідування правопорушень, судового розгляду порушення права, застосування санкцій, застосування заходів адміністративного впливу тощо*.

Юрисдикційна діяльність органів публічної влади пов'язана з *адміністративною відповідальністю* має два основні напрямки:

а) *діяльність з протидії адміністративним правопорушенням*, зокрема,

- судове оскарження неправомірних дій або бездіяльності публічної адміністрації щодо реалізації прав та законних інтересів громадян;

- позасудове оскарження неправомірних дій або бездіяльності публічної адміністрації щодо реалізації прав та законних інтересів громадян;

- притягнення до відповідальності публічної адміністрації за неправомірні дії або бездіяльність щодо реалізації прав та законних інтересів громадян.

б) *діяльність з протидії адміністративним проступкам*, зокрема, притягнення до відповідальності суб'єктів суспільства (індивідуальних і колективних) за адміністра-

тивні проступки (провадження у справах про адміністративні правопорушення).

2) організації взаємодії з іншими суб'єктами з питань організації правоохоронної діяльності із захисту права від та у разі його порушення.

II. Діяльність органу публічної влади щодо організації діяльності внутрішньосистемних об'єктів, або *внутрішня адміністративно-правова діяльність*. Щодо органів публічної влади цю діяльність за функціональним призначенням розкривають через:

а) внутрішню адміністративну діяльність з виконання зовнішньо спрямованих завдань органу:

- діяльність із здійснення правоохоронних функцій: пошуку випадків порушення законодавства; попередження, запобігання правопорушенням тощо;

- діяльність з контролю забезпечення публічно-адміністративної діяльності (докази та доказування) щодо повноти виконання та відповідності складу умов реалізації зобов'язань сторін взаємодії;

- діяльність з формування доказової бази щодо порушення норм законодавства;

- діяльність з нагляду за певними сферами суспільної діяльності.

б) внутрішню діяльність адміністрації із забезпечення виконання зовнішніх завдань органу:

- діяльність з організаційного забезпечення реалізації регулятивної функції – функціонування адміністративного бар'єру на шляху реалізації законного права та приватного інтересу;

- діяльність з організаційного забезпечення реалізації правоохоронних функцій;

- діяльність з розвитку – проекту або інноваційну щодо визначених вище діяльностей та формування нових знань (теорії) про них» [18].

Наступним підходом до класифікації адміністративно-правової діяльності є її поділ на нормотворчу і правозастосовну.

Спираючись на визначення предметів адміністративно-правового регулювання, окреслимо шляхи розвитку існуючих правових моделей напрямків адміністративно-правової діяльності.

Основною системною вимогою правових систем демократичних країн є наявність правових стандартів для усіх різновидів адміністративної діяльності у вигляді законодавства про адміністративну процедуру [19].

В Україні прийнято закон «Про адміністративну процедуру», як правовий стандарт, але тільки для одного різновиду адміністративної діяльності – неюрисдикційної публічно-адміністративної діяльності, за характером взаємодії – публічно-приватну, або безпосередньої взаємодії публічної адміністрації з суб'єктами, які здійснюють свою діяльність в сфері дії приватного права. Усі інші різновиди адміністративної діяльності, ще потребують загальної правової стандартизації. В.Б. Авер'янов у Концепції реформи адміністративного права України наголошував на необхідності існування Кодексу загальних адміністративних процедур в Україні.

Визначення предметом адміністративного права різновидів адміністративної діяльності спонукає створювати правові моделі системних моделей різновидів адміністративної діяльності. Якісна правова модель передбачає можливість перетворення правових норм, які регулюють напрямок адміністративної діяльності, в системну модель публічно-адміністративної діяльності, де окрім загальної мети і принципів передбачено враховувати й інші функціональні елементи системи діяльності, її матеріальних і процесних складових [17; 18]. Такий підхід повинен бути стандартним для створення моделей усіх різновидів адміністративної діяльності.

«З огляду на те, що реалізувати захисну функцію адміністративного права ми плануємо в публічно-адміністративній діяльності, то за допомогою права можуть визначатися (набувати правової форми) наступні елементи:

Матеріальними нормами визначаються наступні елементи: мета, завдання, функції і принципи адміністративної діяльності; права та правовий статус суб'єктів; структура взаємозв'язків в системі діяльності публічної адміністрації; засоби, за допомогою яких відбувається безпосередній вплив на матеріал адміністративної діяльності; продукт адміністративної діяльності.

Формальними нормами визначаються такі елементи: умови та публічні формальності; дії суб'єктів із перетворення інформації; способи (технологія) перетворення інформації.

Правом одночасно можуть бути урегульовані: матеріал, спосіб, засіб, норма, технологія, продукт діяльності, й ці комбінації у кооперації різних актів діяльності, де елементом є право, утворюватимуть різновиди діяльності, які відносять до сфери дії адміністративного права» [17].

Яскравим прикладом застосування системодіяльнісного підходу до правового регулювання адміністративної діяльності в митній сфері є підхід, застосований до аналізу норм міжнародної Кіотської конвенції «Про спрощення і гармонізацію митних процедур» з метою виявлення наукових способів і засобів, використаних під час розробки конвенції та можливості їх подальшого використання для розвитку адміністративного законодавства України. Наявність такого міжнародного нормативно-правового акта дозволила створити авторці наукового дослідження діяльнісну модель різновиду адміністративної діяльності в митній сфері правового регулювання [20, с. 158–165]. «На прикладі процедури транзиту, за Кіотською конвенцією, у табл. 2.1 подали універсальну схему зображення будь-якої митної процедури, яка складається з елементів: операція або дія; повноваження суб'єктів (орган митної служби та зацікавлена особа) на участь у процедурі; перелік дій на виконання повноважень, з визначення часу, місця, умов виконання дій; митні формальності з визначення часу, місця, умов виконання дій; назва, форма, зміст і вимоги до документів, що виконуються суб'єктами (орган митної служби, зацікавлена особа); митні формальності щодо поводження з об'єктами: документи, товар, транспортні засоби, податки і збори» [20, с. 160–165].

Така діяльнісна модель повинна використовуватися під час створення правових моделей і для інших напрямків адміністративної діяльності в усіх сферах адміністративно-правового регулювання.

Позитивним прикладом застосування системодіяльнісного підходу до аналізу і моделюван-

ня різновиду публічно-адміністративної діяльності – митної процедури в митному законодавстві України і міжнародних правових актах є наукова робота «Правове регулювання митної процедури транзиту» [21].

Продовжуючи описувати переваги діяльнісного предмету адміністративного права, зазначимо, що сучасне адміністративно-деліктне право потребує якісних правових моделей складів адміністративних правопорушень, особливо це стосується складів адміністративних проступків, з бланкетним або відсылним способом викладення диспозиції. Основні проблеми у сфері охорони регулятивних норм у тому, що регулятивна норма повинна бути частиною диспозиції охоронної, і від якості регулятивної норми залежить загальне регулювання цілої сфери діяльності. Більш детально дивись роботи: «Основи адміністративного урегулювання митних правопорушень» [22] та «Адміністративне урегулювання митних правопорушень: на прикладі ст. 485 МКУ» [23].

Висновки. Зміни визначення предмета адміністративного права України базуються на науковому підході, який містить визначення об'єкта, виокремленні предметів і застосуванні наукової методології (системодіяльнісної), які б створили підґрунтя для переходу змістовного наповнення адміністративного права України до етапу його розвитку з назвою «традиційне» адміністративне право.

Об'єктом правового регулювання адміністративного права є адміністративна діяльність. Основним предметом правового регулювання адміністративного права є адміністративна діяльність публічно-правового характеру або публічно-адміністративна діяльність. Предметом правового регулювання адміністративного права є й адміністративна діяльність внутрісистемної організації адміністративної діяльності або внутрішньо-організаційна адміністративна діяльність.

Предмет адміністративного права як галузі знань і науки більш складний – це організованості адміністративної діяльності та сукупності норм, що регулюють адміністративну діяльність.

Підходи, окреслені в статті, є перспективними для розв'язання основних проблем адміністративного права і законодавства та для розвитку: 1) наукових досліджень державно-правових явищ в адміністративно-правовій сфері за використання інструментарію системодіяльнісної методології; 2) для створення моделей норм адміністративного законодавства України, які спираються на якісні моделі норм адміністративної діяльності; 3) єдності системи адміністративного права, яка спирається на систематизацію адміністративного законодавства за напрямками адміністративної діяльності; 4) складів адміністративних проступків за використання системодіяльнісного підходу до їх формування; 5) правового регулювання усієї адміністративної діяльності за правовими стандартами адміністративної процедури; 6) структури навчального матеріалу підручників з Адміністративного права, яка прив'язана до матеріальних та процесних складових адміністративної діяльності.

Література

1. Кунєв Ю.Д. Адміністративне право: сучасний стан та перспективи розвитку в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 9. С. 161–166. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2021-9/39>
2. Кунєв Ю.Д. Предмет адміністративного права: стан та проблеми дослідження. *Наукові праці Національного авіаційного університету. Серія: Юридичний вісник «Повітряне і космічне право»*. Київ: НАУ, 2022. № 4(65). С. 80–91. DOI: <https://doi.org/10.18372/2307-9061.65.17043>
3. Загальне адміністративне право: підручник / за заг.ред. І.С. Гриценка. Київ: Юрінком Інтер, 2015. 568 с.
4. Адміністративне право України: підручник / за заг.ред. П. Діхтєвського. Київ: «Видавництво Людмила», 2023. 772 с.
5. Xavier Aurey et Marie-Joëlle Redor-Fichot. Introduction – Le droit administratif: un droit des activités administratives 2 janvier 2024. URL: https://fondamentaux.org/2024/introduction-le-droit-administratif-un-droit-des-activites-administra-tives/#Du_droit_de_l%E2%80%99Administration_au_droit_des_activit%C3%A9s_administratives
6. Шмідт-Ассманн Е. Загальне адміністративне право як ідея врегулювання: основні засади та завдання систематики адміністративного права / відп. ред. О. Сироїд. Київ: К.І.С., 2009. 552 с.
7. Кунєв Ю.Д. «Адміністративна діяльність»: сутність, зміст і значення в предметі адміністративного права. *Наукові праці Київського авіаційного інституту. Серія: Юридичний вісник «Повітряне і космічне право»*. Київ: КАІ, 2024. № 4(73). С. 109–118. DOI: <https://doi.org/10.18372/2307-9061.73.19431>
8. Скакун О.Ф. Теорія держави і права: підручник. Харків: Консум, 2001. 656 с.
9. Кунєв Ю. Об'єкт правознавства: системодіяльнісний підхід. *Право України*. 2008. № 3. С. 32–35.
10. Колпаков В.К. Поняття і зміст адміністративно-правових відносин. Адміністративне право України. Академічний курс: підруч.: [у 2 т.]: Т. 1. Загальна частина / ред. колегія: В.Б. Авер'янов (голова). Київ: Юридична думка, 2004. 584 с.
11. Коваль Л.В. Адміністративне право: курс лекцій для студентів юрид. вузів та факультетів. Київ: Вентурі, 1998. 208 с.
12. Коваль Л.В. Адміністративне право. Енциклопедія Сучасної України. 2001. URL: <https://esu.com.ua/pdf/file/42671.pdf>
13. Кунєв Ю.Д. Правова організація діяльності митної служби України: теоретичні та методологічні основи: дис. ... д-ра юрид. наук: спец. 12.00.07. Харківський нац. ун-т внутріш. справ. Харків, 2010. 442 с.
14. Баландін В.М. Павлушина А. О. Про види юридичного процесу. *Правознавство*. 2002. № 4(243). С. 22–33.
15. Стеценко С.Г. Адміністративне право України: навчаль. посіб. Київ: Атіка, 2011. 624 с.
16. Кузьменко О.В. Курс адміністративного процесу: навчаль. посіб. Київ: Юрінком Інтер, 2012. 208 с.
17. Kunev Yuriy, Myronets Oksana. Administrative law: material, processual and formal components. *Адміністративне право та процес*. 2021.

№ 1(32). С. 15-27. DOI: <https://doi.org/10.17721/2227-796X.2021.1.02>

18. Кунєв Ю.Д., Дувінг В.О. Публічно-адміністративна діяльність – об'єкт адміністративно-правової науки. *Правова позиція*. 2019. № 4(25). С. 40–48. DOI: <https://doi.org/10.32836/2521-6473-2019-4-40-48>

19. Кунєв Ю.Д., Баязітов Л.Р. Адміністративна процедура: загальна проблематизація праворозуміння та правозасування. *Вісник Академії митної служби України. Серія: «Право»*. 2015. № 2. С. 79–93.

20. Кунєва З.Ю. Митні формальності: теорія і практика: монографія. Київ: «АртЕк», 2018. 216 с.

21. Заза К.А. Правове регулювання митної процедури транзиту: дис. ... д-ра філософії: спец. 12.00.07. Університет митної справи та фінансів. Дніпро, 2021. 250 с.

22. Кунєв Ю.Д. Основи адміністративного урегулювання митних правопорушень. *Наукові праці Національного авіаційного університету. Серія: Юридичний вісник «Повітряне і космічне право»*. Київ: НАУ, 2020. № 2(55). С. 86–93. DOI: <https://doi.org/10.18372/2307-9061.55.14779>

23. Кунєв Ю.Д., Лівінська К.К. Адміністративне урегулювання митних правопорушень: на прикладі ст. 485 МКУ. *Наукові праці Національного авіаційного університету. Серія: Юридичний вісник «Повітряне і космічне право»*. Київ: НАУ, 2020. № 4(57). С. 75–82. DOI: <https://doi.org/10.18372/2307-9061.57.15067>

References

1. Kunev Yu.D. Administratyvne pravo: suchasnyy stan ta perspektyvy rozvytku v Ukraini. *Yurydychnyy naukovyy elektronnyy zhurnal*. 2021. № 9. S. 161–166. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2021-9/39>

2. Kunev Yu.D. Predmet administratyvnoho prava: stan ta problemy doslidzhennya. *Naukovi pratsi Natsionalnoho aviatsiynoho universytetu. Seriya: Yurydychnyy visnyk «Povitryane i kosmichne pravo»*. Kyiv: NAU, 2022. № 4(65). S. 80–91. DOI: <https://doi.org/10.18372/2307-9061.65.17043>

3. Zahalne administratyvne pravo: pidruchnyk / za zah.red. I.S. Hrytsenka. Kyiv: Yurinkom Inter, 2015. 568 s.

4. Administratyvne pravo Ukrainy: pidruchnyk / za zah.red. P. Dikhtiyevskoho. Kyiv: «Vydavnytstvo Lyudmyla», 2023. 772 s.

5. Xavier Aurey et Marie-Joëlle Redor-Fichot. Introduction – Le droit administratif: un droit des activités administratives 2 janvier 2024. URL: https://fondamentaux.org/2024/introduction-le-droit-administratif-un-droit-des-activites-administratives/#Du_droit_de_l%E2%80%99Administration_au_droit_des_activit%C3%A9s_administratives

6. Shmidt-Assmann E. Zahalne administratyvne pravo yak ideya vrehulyuvannya: osnovni zasady ta zavdannya systematyky administratyvnoho prava / vidp. red. O. Syroyid. Kyiv: K.I.S., 2009. 552 s.

7. Kunev Yu.D. «Administratyvna diyalnist»: sutnist, zmist i znachennya v predmeti administratyvnoho prava. *Naukovi pratsi Kyivskoho aviatsiynoho instytutu. Seriya: Yurydychnyy visnyk «Povitryane i kosmichne pravo»*. Kyiv: KAI, 2024. № 4(73). S. 109–118. DOI: <https://doi.org/10.18372/2307-9061.73.19431>

8. Skakun O.F. Teoriya derzhavy i prava: pidruchnyk. Kharkiv: Konsum, 2001. 656 s.

9. Kunev Yu. Obyekt pravoznavstva: systemodiyalnisnyy pidkhid. *Pravo Ukrainy*. 2008. № 3. S. 32–35.

10. Kolpakov V.K. Ponyattya i zmist administratyvno-pravovykh vidnosyn. *Administratyvne pravo Ukrainy. Akademichnyy kurs: pidruch.: [u 2 t.]*: T. 1. Zahalna chastyna / red. kolehiya: V.B. Averyanov (holova). Kyiv: Yurydychna dumka, 2004. 584 s.

11. Koval L.V. Administratyvne pravo: kurs lektsiy dlya studentiv yuryd. vuziv ta fakultetiv. Kyiv: Venturi, 1998. 208 s.

12. Koval L.V. Administratyvne pravo. Entsyklopediya Suchasnoyi Ukrainy. 2001. URL: <https://esu.com.ua/pdf/file/42671.pdf>

13. Kunev Yu.D. Pravova orhanizatsiya diyalnosti mytnoyi sluzhby Ukrainy: teoretychni ta metodolohichni osnovy: dys. ... d-ra yuryd. nauk: spets. 12.00.07. Kharkivskyy nats. un-t vnutrish. sprav. Kharkiv, 2010. 442 s.

14. Balandin V.M., Pavlushyna A.O. Pro vydy yurydychnoho protsesu. *Pravoznavstvo*. 2002. № 4(243). S. 22–33.

15. Stetsenko S.H. Administratyvne pravo Ukrainy: navchal. posib. Kyiv: Atika, 2011. 624 s.
16. Kuzmenko O.V. Kurs administratyvnoho protsesu: navchal. posib. Kyiv: Yurinkom Inter, 2012. 208 s.
17. Kunev Yuriy, Myronets Oksana. Administrative law: material, processual and formal components. *Administratyvne pravo ta protses*. 2021. № 1(32). S. 15-27. DOI: <https://doi.org/10.17721/2227-796X.2021.1.02>
18. Kunev Yu.D., Duvinh V.O. Publichno-administratyvna diyalnist – obyekt administratyvno-pravovoyi nauky. *Pravova pozytsiya*. 2019. № 4(25). S. 40–48. DOI: <https://doi.org/10.32836/2521-6473-2019-4-40-48>
19. Kunev Yu.D., Bayazitov L.R. Administratyvna protsedura: zahalna problematyzatsiya pravorozuminnya ta pravozasuvannya. *Visnyk Akademiyi mytnoyi sluzhby Ukrainy. Seriya: «Pravo»*. 2015. № 2. S. 79–93.
20. Kuneva Z.Yu. Mytni formalnosti: teoriya i praktyka: monohrafiya. Kyiv: «ArtEk», 2018. 216 s.
21. Zaza K.A. Pravove rehulyuvannya mytnoyi protsedury tranzytu: dys. ... d-ra filosofiyi: spets. 12.00.07. Universytet mytnoyi spravy ta finansiv. Dnipro, 2021. 250 s.
22. Kunev Yu.D. Osnovy administratyvnoho urehulyuvannya mytnykh pravoporushen. *Naukovi pratsi Natsionalnoho aviatsynoho universytetu. Seriya: Yurydychnyy visnyk «Povitryane i kosmichne pravo»*. Kyiv: NAU, 2020. № 2(55). S. 86–93. DOI: <https://doi.org/10.18372/2307-9061.55.14779>
23. Kunev Yu.D., Livinska K.K. Administratyvne urehulyuvannya mytnykh pravoporushen': na prykladi st. 485 MKU. *Naukovi pratsi Natsionalnoho aviatsynoho universytetu. Seriya: Yurydychnyy visnyk «Povitryane i kosmichne pravo»*. Kyiv: NAU, 2020. № 4(57). S. 75–82. DOI: <https://doi.org/10.18372/2307-9061.57.15067>

THE SUBJECT OF ADMINISTRATIVE LAW: TODAY AND FUTURE

State University «Kyiv Aviation Institute»
Lyubomyr Huzar Avenue, 1, 03058, Kyiv, Ukraine
E-mail: kunev@ukr.net

The purpose of the article is to form the theoretical foundations of the definition and study of the object and subject of legal regulation of administrative law. **Research methods:** a comprehensive approach to creating a theoretical picture of the object and subjects and the knowledge that describes and depicts them; comparative legal and doctrinal knowledge of administrative legislation, as well as a method of generalizing and modeling new theoretical knowledge of administrative law. **Results:** the subjects of administrative law are defined as types of administrative activity. It is substantiated that modern scientific approaches to the study of administrative activity consist in the application of a system-activity methodology, which allows creating reliable models of types of administrative activity and corresponding models of legal norms of administrative legislation. **Discussion:** the position is argued that the approaches outlined in the article are relevant and promising for solving the main problems of administrative law and legislation and for the development of: scientific research; models of norms of administrative legislation; the system of administrative law; legal regulation of all administrative activity according to the standards of administrative procedure; educational material for textbooks.

Key words: administrative law; public administration; subject of administrative law; administrative activity; administrative legislation; theory of administrative law; methodology of legal research; public administrative activity.

Стаття надійшла до редакції 10.03.2025